

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ
ΜΑΘΗΜΑ: ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Ημερομηνία: Παρασκευή 25 Απριλίου 2014

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Α. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Να μεταφράσετε τα παρακάτω αποσπάσματα που σημειώνονται με έντονα γράμματα.

Cum Accius ex urbe Roma Tarentum venisset, ubi Pacuvius grandi iam aetate recesserat, devertit ad eum. Accius, qui multo minor natu erat, tragoediam suam, cui «Atreus» nomen est, ei desideranti legit. **Tum Pacuvius dixit sonora quidem esse et grandia quae scripsisset, sed videri tamen ea sibi duriora et acerbiora. «Ita est» inquit Accius «ut dicis; neque id me sane paenitet; meliora enim fore spero, quae deinceps scribam.** Nam quod in pomis est, idem esse aiunt in ingeniis: quae dura et acerba nascuntur, post fiunt mitia et iucunda; **sed quae gignuntur statim vieta et mollia, non matura mox fiunt sed putria».**

Num ad hostem veni et captiva in castris tuis sum? **In hoc me longa vita et infelix senecta traxit, ut primum exsulem deinde hostem te viderem?** Qui potuisti populari hanc terram, quae te genuit atque aluit? **Non tibi ingredienti fines patriae ira cecidit? Quamvis infesto et minaci animo perveneras, cur, cum in conspectu Roma fuit, tibi non succurrit? «intra illa moenia domus ac penates mei sunt, mater coniunx liberique»?** Ergo ego nisi peperissem, Roma non oppugnaretur; nisi filium haberem, libera in libera patria mortua essem. Ego nihil iam pati possum nec diu miserrima futura sum: at contra hos, si pergis, aut immatura mors aut longa servitus manet.

Μονάδες 40

Β. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

B1. α. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για τις παρακάτω λέξεις:

Pacuvius:	τη γενική του ενικού.
aetate:	τη γενική του πληθυντικού.
Atreus:	την κλητική του ενικού.
nomen:	την αφαιρετική του ενικού.
romis:	την ονομαστική του ενικού.
ingeniis:	την αιτιατική του πληθυντικού.
animo:	την κλητική του ενικού.
conspectu:	τη γενική του ενικού.
moenia:	τη γενική του πληθυντικού αριθμού.
domus:	την αιτιατική του πληθυντικού.
mater:	τη γενική του πληθυντικού.
coniunx:	την αφαιρετική του ενικού.
filium:	την κλητική του ενικού.
servitus:	τη γενική του ενικού.

Μονάδες 8

β. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για τις παρακάτω λέξεις:

putria:	την ονομαστική του αρσενικού γένους στον ενικό αριθμό.
duriora:	το παραγόμενο επίρρημα στο θετικό βαθμό.
meliora:	την ίδια πτώση και το ίδιο γένος στον άλλο αριθμό.
matura:	τον υπερθετικό βαθμό του παραγόμενου επιρρήματος.
libera:	τη δοτική ενικού του ίδιου γένους στον υπερθετικό βαθμό.

Μονάδες 4

B2. Να προσδιορίσετε το γραμματικό είδος των παρακάτω αντωνυμιών και να γράψετε τον τύπο που ζητείται για καθεμία από αυτές:

suam:	την κλητική του ενικού στο αρσενικό γένος του α΄ προσώπου για έναν κτήτορα.
quod:	την αιτιατική του πληθυντικού στο ίδιο γένος.
idem:	την ονομαστική ενικού στο αρσενικό γένος.
nihil:	την αιτιατική του πληθυντικού του ίδιου γένους.
tibi:	τη γενική του πληθυντικού στο ίδιο πρόσωπο, που λειτουργεί στο λόγο ως γενική διαιρετική.

Μονάδες 3

B3. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθέναν από τους παρακάτω ρηματικούς τύπους:

- devertit:** το ίδιο πρόσωπο στο μέλλοντα της ίδιας έγκλισης.
videri: το α΄ πληθυντικό πρόσωπο της υποτακτικής ενεστώτα στην άλλη φωνή.
nascuntur: το γ΄ ενικό πρόσωπο της υποτακτικής μέλλοντα.
fiunt: τη δοτική ενικού του γερουνδιακού στο θηλυκό γένος.
fore: το β΄ ενικό πρόσωπο της προστακτικής ενεστώτα.
gignuntur: την πτώση του σουπίνου που δηλώνει την αναφορά.
traxit: το γ΄ πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής παρατατικού στην παθητική περιφραστική συζυγία.
potuisti: την ονομαστική ενικού του θηλυκού γένους της μετοχής του ενεστώτα.
populari: το α΄ ενικό πρόσωπο της υποτακτικής παρατατικού.
aluit: το απαρέμφατο του μέλλοντα (να λάβετε υπόψη το υποκείμενο).
cecidit: γ΄ ενικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα στην ενεργητική περιφραστική συζυγία.
oppugnaretur: το ίδιο πρόσωπο στον ενεστώτα της ίδιας έγκλισης.
reperissem: το β΄ ενικό πρόσωπο της οριστικής μέλλοντα στην άλλη φωνή.
pergis: το γ΄ πληθυντικό πρόσωπο της υποτακτικής παρακειμένου.
pati: το β΄ πληθυντικό πρόσωπο της υποτακτικής υπερσυντελικού.

Μονάδες 15

Γ1. α. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους όρους που ακολουθούν: **Tarentum, tragoediam, cui, ei, sibi, me, hostem, qui** (το δεύτερο), **tibi** (το πρώτο), **cur**.

Μονάδες 5

β. Να συμπληρώσετε τον πίνακα που ακολουθεί με τις παρακάτω λέξεις (μια από τις στήλες του πίνακα θα παραμείνει κενή): **aetate, natu, (in) ingeniis, (in) castris, animo**.

ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗ

κυρίως	τοπική	οργανική

Μονάδες 5

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2014

E_3.ΛΛ3Κ(ε)

γ. Να αναγνωρίσετε συντακτικά την ακόλουθη πρόταση (είδος: μονάδα 1, τρόπος εισαγωγής: μονάδα 1, συντακτικός ρόλος: μονάδα 1, εκφορά: μονάδες 2) **και** να την ξαναγράψετε με τέτοιο τρόπο, ώστε το περιεχόμενο της να θεωρείται ως πράξη ολοκληρωμένη στο παρελθόν κατά την άποψη του ομιλητή (μονάδες 1): **...ut primum exsulem deinde hostem te viderem...**

Μονάδες 6

Γ2. α. Στην ακόλουθη πρόταση να αντικαταστήσετε την ενεργητική σύνταξη (debeo + απαρέμφατο) με την παθητική περιφραστική σύζυγα. Να δηλωθεί το ποιητικό αίτιο: **Tu non debuisti populari hanc terram.**

Μονάδες 2,5

β. Να μετατρέψετε την ακόλουθη κύρια πρόταση: **Hos immatura mors aut longa servitus manet** σε δευτερεύουσα ενδοιαστική εξαρτημένη από το **Mater timuit...**

Μονάδες 3

γ. **...tibi ingredienti...**: Να αναλύσετε τη μετοχή σε ισοδύναμη δευτερεύουσα πρόταση με όλους τους δυνατούς τρόπους. Να δηλωθεί το υποκείμενο.

Μονάδες 2,5

Γ3. α. Να μεταφέρετε στον πλάγιο λόγο την ακόλουθη πρόταση: **Non tibi ingredienti fines patriae ira cecidit?** με εξάρτηση από τη φράση: **Mater quaerebat a filio...**

Μονάδες 3

β. Να συμπύξτε την υπογραμμισμένη πρόταση σε ισοδύναμο μετοχικό σύνολο: **Ergo ego nisi (te) peperissem, Roma non oppugnaretur.**

Μονάδες 2

γ. Στην παρακάτω περίοδο να μετατρέψετε τον πλάγιο λόγο σε ευθύ: **Tum Pacuvius dixit sonora quidem esse et grandia quae scripsisset, sed videri tamen ea sibi duriora et acerbiora...**

Μονάδα 1

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ
ΜΑΘΗΜΑ: ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Ημερομηνία: Παρασκευή 25 Απριλίου 2014

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Τότε ο Πακούβιος του είπε πως όσα είχε γράψει ήταν βέβαια ηχηρά και μεγαλόπρεπα, μόνο που του φαινόταν κάπως τραχιά και στυφά. Ο Άκκιος του απάντησε: «Έτσι είναι όπως τα λες κι ούτε βέβαια μετανιώνω γι' αυτό γιατί αυτά που θα γράψω στη συνέχεια ελπίζω πως θα είναι καλύτερα. Όσοι όμως γεννιούνται από την αρχή μαραμένοι και μαλακοί, αργότερα δεν ωριμάζουν αλλά σαπίζουν».

Σε τέτοιο σημείο με κατόνησε η μακροζωία και τα δυστυχισμένα (έρμα) γερατειά μου, που (ώστε) να σε δω πρώτα εξόριστο κι έπειτα εχθρό; Δε σου πέρασε η οργή τη στιγμή που πατούσες τα σύνορα της πατρίδας σου; Παρόλο που είχες φτάσει με τόσο εχθρική κι απειλητική διάθεση, γιατί, σαν (όταν) είδες τη Ρώμη, δεν πέρασε αυτή η ιδέα από το μυαλό σου: «Μέσα σε εκείνα εκεί τα τείχη βρίσκονται το σπίτι μου κι οι θεοί μου (οι Εφέστιοι θεοί), η μάνα, η γυναίκα και τα παιδιά μου»;

Σημείωση: Η μετάφραση που δίνεται είναι σύμφωνη σχεδόν στο σύνολο της με το βιβλίο του καθηγητή (Μ. Πασχάλης, Γ. Σαββαντίδης, Ο.Ε.Δ.Β ΑΘΗΝΑ).

B. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- B1. α.** Pacuvii και Pacuvi.
aetatum και aetatium.
Atreu.
nomine.
pomum.
ingenia.
anime.
conspectus.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2014

E_3.Λλ3Κ(α)

moenium.
domos.
matrum.
coniu(n)ge. (study4exams)
fili.
servitutis.

(16x0,5)

β. puter και putris.
dure – duriter.
melius.
maturissime – maturrime.
liberrimae.

(8x0,5)

B2. Κτητική αντωνυμία, γ' προσώπου, για έναν κτήτορα / meus, mi.
Αναφορική αντωνυμία / quae.
Δεικτική – επαναληπτική αντωνυμία / idem.
Αόριστη ουσιαστική αντωνυμία / nullas res.
Προσωπική αντωνυμία/ vestrum.

(12x0,25)

B3. devertet – devertetur.
videamus.
nasciturus, -ra, -rum sit.
faciendae.
es.
genitu (βλέπε σχολικό βιβλίο σελ.85,5).
trahendi, -ae, -a erant.
potens.
popularer.
alturam και alituram esse.
casurus, -a, -um est.
oppugnetur.
parieris, -re.
perrexerint, -ere.
passi –ae –a essetis.

Σημείωση: για τον 1^ο ζητούμενο τύπο 1 Μονάδα (2x 0,50) και για το alturam και alituram esse 1 Μονάδα (2x 0,50)

Γ1. α. **Tarentum:** είναι πτωτικός επιρρηματικός προσδιορισμός, απρόθετη αιτιατική (διότι είναι όνομα πόλης) που δηλώνει κίνηση σε τόπο και προσδιορίζει το ρήμα *venisset* (βλ. σχολικό βιβλίο σελ. 53, παρατηρήσεις σημείωση Ι).

tragoediam: είναι άμεσο αντικείμενο στο ρήμα *legit*.

cui: είναι δοτική προσωπική κτητική στο *est*.

ei: είναι έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα *legit* και υποκείμενο της μετοχής *desideranti*.

sibi: είναι δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο *videri* (ή δοτική προσωπική στο *videri*, αν θεωρηθεί απρόσωπο).

me: είναι αιτιατική του προσώπου που μετανιώνει κοντά στο ρήμα *raenitet* (βλ. σχολ. βιβλίο, σελ. 60, σημείωση 3δ).

hostem: είναι κατηγορούμενο στο αντικείμενο *te* του ρήματος *viderem*.

qui: (το δεύτερο) είναι επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα *potuisti*.

tibi: (το πρώτο) είναι δοτική προσωπική ηθική στο *cecidit* και υποκείμενο της μετοχής *ingredienti*

cur: είναι επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ρήμα *succurrit*.

(10x0,5)

β.

ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗ

κυρίως	τοπική	οργανική
-	<i>aetate</i> (σημ. 4)	<i>natu</i> [σημ. 3(στ)]
-	<i>(in) ingeniis</i> (σημ. 4)	<i>animo</i> [σημ. 3(β)]
-	<i>(in) castris</i> (σημ. 4)	-

(βλέπε σχολικό βιβλίο, σελ. 70, 71)

(5x1)

γ. 1) Είναι δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο *traxit*. Εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο *ut*, διότι είναι καταφατική. Στην κύρια πρόταση προηγείται η εμπρόθετη αντωνυμία *in hoc* που μας ειδοποιεί ότι ακολουθεί συμπερασματική

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2014

E_3.Λλ3Κ(α)

πρόταση. Εκφέρεται με υποτακτική, διότι το συμπέρασμα στη Λατινική θεωρείται πάντα μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (*viderem*), διότι εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*traxit*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν. Παρατηρείται συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση, καθώς το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησης του, κάτι που αποτελεί ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων (αφού το συμπέρασμα ανάγεται λογικά στη χρονική βαθμίδα του μέλλοντος και η εκφορά του συνεπώς θα έπρεπε να συσχετίζεται με την εκφορά του υστερόχρονου).

2) ...*ut primum exsulem deinde hostem te viderim*... (βλ. σχολικό βιβλίο, σελ. 101, σημείωση).

(είδος: μονάδα 1, τρόπος εισαγωγής: μονάδα 1, συντακτικός ρόλος: μονάδα 1, εκφορά: μονάδες 2, μετατροπή: μονάδα 1).

Γ2. α. *Haec terra non populanda fuit tibi* (βλ. σχολ. βιβλίο, σελ. 241, επαναληπτική άσκηση III).

(5x0,50)

β. *Mater timuit ne illos aut immatura mors aut longa servitus maneret* (βλέπε σχολικό βιβλίο, σελ. 245, άσκηση III).

(3x1)

γ. *Cum tu ingredereris (ή-re)* (2x0,50).

Dum tu ingrederis (ή-re) (2x0,50).

Για τα υποκείμενα: (2x0,25).

(5x0,50)

Γ3. α. *Mater quaerebat a filio nonne illi ingredienti fines patriae ira cecidisset* (βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 139, ΠΑΡΑΤ. 2).

(3x1)

β. *Ergo te non parto a me.*

Σημείωση: η αντωνυμική αφαιρετική *te* σε απρόθετη εκφορά, αφενός για να αντιδιασταλεί προς το ποιητικό αίτιο *a me* κι αφετέρου λόγω της σημασίας της, όταν είναι εμπρόθετη (=από σένα) (βλέπε Λατινική Γραμματική Αχιλλέα Τζαρτζάνου σελ. 40, § 56).

(4x0,50)

γ. *Sonora quidem sunt et grandia quae scripsisti, sed videntur tamen ea mihi duriora et aeerbiora.*

(4x0,25)